

Nr 288.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare anslag till statlig lagerhållning; given Stockholms slott den 28 april 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över handelsärenden hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 april 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition den 20 januari 1939 (nr 59) angående bemyndigande för riksgäldskontoret att ställa medel till förfogande för statliga inköp från utlandet har innevarande års riksdag enligt skrivelse den 21 mars 1939, nr 123, medgivit, att riksgäldskontoret finge intill utgången av budgetåret 1939/40 förskottsvis, genom överlämnande av stats-

skuldbervis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken, ställa medel till förfogande för myndighet, åt vilken kunde komma att uppdragas att enligt fastställda direktiv och i av riksdagen medgiven utsträckning verkställa inköp för statens räkning från utlandet, att användas för förvärv från riksbanken av för nämnda verksamhet erforderliga belopp i guld och valutor.

Vidare har, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nyssnämnda den 20 januari 1939 (nr 54) angående anslag till statlig lagerhållning, riksdagen enligt skrivelser den 28 mars 1939, nr 10, punkt 69, och nr 137, *dels* medgivit, att upphandling och upplagring av varor intill ett sammanlagt belopp av 70,000,000 kronor finge verkställas för statens räkning i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 20 januari 1939 angivna riktlinjer, *dels* till Statlig lagerhållning m. m. för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor, *dels* till Vissa omkostnader för statlig lagerhållning å kapitalbudgeten för budgetåret 1939/40 under fonden för förslag till statsverket anvisat ett reservationsanslag av 6,000,000 kronor, *dels ock* till Beredning av vissa råvaror till färdigprodukter för upplagring å kapitalbudgeten för budgetåret 1939/40 under fonden för förslag till statsverket anvisat ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

Under förenämnda punkt 69 i skrivelsen nr 10 har riksdagen tillika, bland annat, förklarat sig icke hava något att erinra mot att ifrågakvarande för upphandling och upplagring av varor för statens räkning avsedda belopp finge, om och i den mån förhållandena så påkallade, tagas i anspråk redan innevarande budgetår.

Slutligen må erinras, att chefen för finansdepartementet vid anmälan till statsverkspropositionen av frågor om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar föreslagit, bland annat, att vid beräkning av värdet å inneliggande reservlager av bensin och oljekakor, däri icke skulle inräknas den del av kostnaden, som härrörde från skatter och tullar på varorna, samt att den därav orsakade förlusten å investeringen skulle täckas omedelbart genom anvisande av ett särskilt avskrivningsanslag, vilket till viss del avräknades mot automobilskattemedlen samt i övrigt utginge av avgifter till prisreglering på jordbrukets område genom avräkning mot dessa före avsättningen till jordbrukets prisregleringsfond. I anslutning härtill har i riksstatsförslaget för budgetåret 1939/40 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket beräknats ett reservationsanslag, att avräknas mot automobilskattemedlen, till Vissa omkostnader för statlig lagerhållning å 2,000,000 kronor.

På sätt framgår av omförmälda proposition nr 54, uppgår efter förenämnda riksdagsbeslut summan av de belopp, vilka ställts till förfogande för upphandling och upplagring av varor i beredskapssyfte för statens räkning till 210,000,000 kronor, vilken summa i det närmaste motsvarar vad som, då beredskapslagringen genom beslut vid 1937 års riksdag påbörja-

des, av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap beräknades för den totala lageranskaffningen.

I en den 20 april 1939 dagtecknad skrivelse har nu emellertid *statens reservförrådsnämnd* hemställt, att Kungl. Maj:t ville inhämta riksdagens medgivande till upphandling och upplagring av varor för statens räkning för ytterligare 70,000,000 kronor under budgetåret 1939/40 samt att i anslutning därtill vidtaga erforderliga åtgärder för utverkande av nödiga medel för bestridande av de med den sålunda ökade lagerhållningen förenade kostnaderna.

Reservförrådsnämnden har i sin berörda skrivelse inledningsvis erinrat, att nämnden hos Kungl. Maj:t gjort särskild framställning om att redan under innevarande budgetår få disponera 40,000,000 kronor av de enligt riksdagens skrivelse den 28 mars 1939 för verksamheten avsedda medlen.

I anslutning härtill har nämnden vidare anfört:

Vid bifall till denna framställning torde kunna förväntas, att uppköpen av varor för budgetåret 1939/40 komme att vara fullgjorda på ett relativt tidigt stadium av året. Härigenom torde nämnden, som med hänsyn till rådande förhållanden ansett sig böra bedriva inköpsverksamheten med största möjliga skyndsamhet, bliva i stånd att under sistnämnda budgetår verkställa ytterligare inköp.

Med insikt härom hade nämnden hos rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap ifrågasatt, huruvida icke flera varukategorier eller ytterligare kvantiteter av redan lagrade varor borde göras till föremål för uppköp för uppläggning i statliga reservlager.

Med skrivelse den 19 april 1939 till nämnden hade rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap överlämnat ett inom kommissionen upprättat förslag till statlig upphandling och lagring av varor utöver tidigare föreslagna. Förslaget innefattade två alternativ, varav det ena slutade på en summa av 85,000,000 kronor och det andra, vilket upptog varor, som ansetts böra i första rummet ifrågakomma till inköp, på en summa av 66,000,000 kronor.

Enligt vad vid planläggningen av den statliga lagerhållningen ursprungligen tänkts skulle varor upphandlas och lagras för ett belopp av 220,000,000 kronor. Sedan åtgärder numera vidtagits för förverkligandet till huvudsakliga delar av denna plan, hade det emellertid, såvitt nämnden hade sig bekant, visat sig att de för olika näringsgrenar erforderliga behoven icke skulle bliva tillgodosedda i avsedd utsträckning, därest icke ytterligare medel komme att ställas till förfogande. De av rikskommissionen framlagda förslagen torde axse att fylla vad som ännu bruste i berörda avseende.

I likhet med rikskommissionen ansåge nämnden lämpligt att ytterligare inköp för närvarande begränsades till ett belopp, som låge i närheten av det av rikskommissionen i första hand förordade, mindre omfattande alternativet. Nämnden föresloge i detta avseende inköp till ett belopp av 70,000,000 kronor. Inköpen och lagringen av däri angivna olika varuslag torde, även om nämnden numera besutte ett visst mått av erfarenhet angående möjligheterna att lagra åtskilliga av de i förslaget upptagna varorna, bliva tämligen tidsödande.

Rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap förslag upptog, bland annat, även inköp av nödvändiga råvaror för järntillverkningen. Dessa råvaror vore enligt förslaget avsedda att, allteftersom järnverkens kapa-

citet så medgåve, underkastas beredning till visst halvfabrikat, som därefter skulle lagras.

Tiden för tillverkningen av den av rikskommissionen i första hand beräknade myckenheten sådant halvfabrikat kunde med nuvarande belastning av järnverken beräknas till i det närmaste ett år. För genomförandet av detta förslag erfordrades omkring 3,425,000 kronor, som åtginge till framställningskostnader, varav enligt vad nämnden erfarit omkring 700,000 kronor belöpte på frakter från lossningsplats till vederbörande järnbruk samt 2,725,000 kronor å själva tillverkningskostnaderna.

Järnhanteringsens råvarubehov torde visserligen kunna tillgodoses, utom på det sätt som föreslagits av rikskommissionen, genom import av i utlandet framställt halvfabrikat. Denna väg syntes nämnden häst stå i överensstämmelse med de för nämndens verksamhet gällande direktiven samt erbjöde därjämte den fördelen, att några egentliga lagringssvårigheter icke uppstode. Enligt vad nämnden erfarit syntes det emellertid vara ytterligt osäkert, hurvida halvfabrikatet med hänsyn till nu rådande förhållanden å järnmarknaden överhuvud stode att erhålla från utlandet. På grund härav hade nämnden, som till fullo insåge vikten för järnhanteringen av att ha tillgång till nödiga råvaror, icke velat undandraga sig att medverka till genomförandet av det av rikskommissionen framlagda förslaget.

En följd av här ifrågasatta utvidgning av uppköpen för statlig reservlagring under budgetåret 1939/40 bleve givetvis, att de för detta budgetår beräknade anslagen för olika kostnader för verksamheten icke längre skulle bliva tillräckliga. De anslag som berördes av nu angivna åtgärder vore dels det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statlig lagerhållning m. m. å 3,000,000 kronor, dels ock de å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket upptagna reservationsanslagen till Vissa omkostnader för statlig lagerhållning å 6,000,000 kronor respektive till Beredning av vissa råvaror till färdigprodukter för upplagring å 4,000,000 kronor.

Beträffande till en början det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statlig lagerhållning m. m. räknade nämnden med att den ökade belastning, som kunde väntas drabba detsamma, i runt tal skulle komma att uppgå till 1,200,000 kronor. Nämnden förutsatte därvid, att avsevärda belopp komme att utgå i form av engångsersättningar.

Kapitalinvesteringsanslaget Vissa omkostnader för statlig lagerhållning vore avsett att täcka såväl kostnader för varors lossning, transport inom landet och intagning i magasin och liknande som skatter och tullar. Ytterligare medel för dessa ändamål bleve nu erforderliga. I förstnämnda hänseende räknade nämnden med att 3,000,000 kronor komme att erfordras. För skatter och tullar beräknades åtgå 2,300,000 kronor. Totalt skulle kostnaderna av här avsedd art för nu ifrågasatta ökade varumängder sålunda uppgå till 5,300,000 kronor.

Såsom tidigare framhållits komme behov att uppstå av medel för bestående av framställningskostnader för halvfabrikat för järnhanteringen. Till täckande av dessa kostnader torde det redan beviljade reservationsanslaget å 4,000,000 kronor till Beredning av vissa råvaror till färdigprodukter för upplagring icke lämna tillgång. Ytterligare medel för detta ändamål skulle därför bliva erforderliga. Med hänsyn likväl till att hela nu berörda anslag måhända icke komme att bliva disponerat, syntes det tillräckligt att ett tilläggsbelopp å 2,500,000 kronor anvisades.

Att med visshet angiva när förenämnda ökade anslagsbelopp kunde bliva erforderliga för nämndens verksamhet vore icke möjligt. För att vara på den säkra sidan torde man dock böra räkna med att större delen av ökningen å det under tionde huvudtiteln uppförda anslaget till Statlig lager-

hållning m. m. komme att inträda redan under 1939. Även om inköp av nu ifrågasatta varuslag kunde relativt snart påbörjas, komme däremot viss tid att förflyta, innan varorna ankomme till landet och behovet av ökade medel å kapitalinvesteringsanslaget Vissa omkostnader för statlig lagerhållning gjorde sig gällande. Med hänsyn härtill syntes det nämnden icke nödvändigt att räkna med att mer än omkring två tredjedelar av de ökade kostnaderna av sistnämnda slag behövde bestridas, innan ytterligare medel kunde beviljas å tilläggsstat av nästa års riksdag. För tiden intill början av 1940 syntes därför omkring 3,500,000 kronor bliva erforderliga.

Jämväl för beräkning av belastningen å anslaget till Beredning av vissa råvaror till färdigprodukter för upplagring torde sist angivna grund böra få tagas till utgångspunkt. Med tillämpning härav skulle för förstärkning av detta anslag erfordras två tredjedelar av det förut angivna beloppet 2.500,000 kronor eller i runt tal 1,650,000 kronor.

Statens reservförrådsnämnds framställning att redan under innevarande budgetår få för sin verksamhet disponera 40,000,000 kronor av det enligt riksdagens skrivelse den 28 mars 1939 för ändamålet avsedda beloppet å 70,000,000 kronor har av Kungl. Maj:t bifallits genom beslut den 21 april 1939. Enligt vad jag inhämtat hava av de sammanlagda belopp, som sålunda och tidigare ställts till nämndens förfogande för statlig lagerhållning, för närvarande disponerats omkring 150,000,000 kronor. Det framgår härav, att nämndens verksamhet fortskridit i väsentligt snabbare takt än som beräknades då medel för verksamheten tidigare i år begärdes av riksdagen. Med utgångspunkt härifrån torde böra antagas, att de för budgetåret 1939/40 planerade inköpen komma att hava ägt rum förhållandevis snart. Såsom rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och nämnden framhållit synes det emellertid välbetänkt, att ytterligare beredskapslager uppläggas. Då det är olämpligt, att inköpsverksamheten skall behöva avstanna under någon tid av brist på medel, anser jag mig böra tillstyrka, att möjlighet till ytterligare inköp beredes redan vid innevarade års riksdag. Det av nämnden i sådant hänseende förordade beloppet, 70,000,000 kronor, torde kunna godtagas. Vid bifall till förslaget kommer summan av de för statliga inköp avsedda medlen att uppgå till sammanlagt 280,000,000 kronor. Jag erinrar, att det av riksdagen tidigare i år lämnade bemyndigandet för riksgäldskontoret att ställa medel till förfogande för förvärv från riksbanken av guld och valutor för ändamålet icke är begränsat till något visst belopp, varför ändring i berörda bemyndigande sålunda icke erfordras.

Såsom reservförrådsnämnden framhållit lära de för budgetåret 1939/40 anvisade anslagen för bestridande av olika med den statliga lagerhållningen förenade kostnader med den föreslagna ökningen av inköpsverksamheten icke bliva tillräckliga. Vad först angår det under tionde huvudtiteln för ändamålet uppförda förslagsanslaget å 3,000,000 kronor, avsett för hyresersättningar, försäkringar, administration m. m., beräknas kostnaderna för dessa ändamål komma att öka med omkring 1.200,000 kronor. Ehuru förevärande anslag har karaktär av förslagsanslag torde, med hänsyn till omfattningen av det ökade medelsbehovet, ett belopp av sistnämnda storlek nu

*Departements-
chefen.*

ytterligare böra anvisas. Även för täckande av kostnader för varors lossning, transport inom landet, intagning i lagerlokaler, skatter och tullar, lär det bli nödvändigt att anvisa medel, utöver det belopp av 6,000,000 kronor, som härför å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket för nästa budgetår redan anvisats. Reservförrådsnämnden har för hela den ökade varukvantitet, varom nu är fråga, beräknat ökningen av medelsbehovet å detta anslag till 5,300,000 kronor, men, med hänsyn till att viss tid förflyter mellan köp av varan och dess ankomst till landet, ansett sig kunna stanna vid att för närvarande ifrågasätta förstärkning av medelstillgången med 3,500,000 kronor, därvid förutsättes att ytterligare medel, i den mån sådana bli erforderliga, kunna beviljas å tilläggsstat av nästa års riksdag. Mot detta förslag har jag ej något att erinra.

Reservförrådsnämndens förslag innebär vidare, att medel skola ställas till förfogande till täckande av utgifter för framställning vid järnverken av visst halvfabrikat, vilket därefter skall lagras för järnhanterings behov. Jag biträder även detta förslag, vilket ligger helt i linje med det vid innevarande års riksdag redan fattade beslutet om anvisande av ett anslag å 4,000,000 kronor till beredning av vissa råvaror till färdigprodukter. Mot den av nämnden framlagda beräkningen av det belopp, varmed ytterligare anslag för ändamålet nu skulle behöva begäras, har jag intet att erinra. Jag förordar alltså, att ökningen av medelsanvisningen bestämmes till 1,650,000 kronor.

De nu förordade medelsanvisningarna torde lämpligen böra ske å nya anslag med samma beteckning som de av riksdagen för enahanda ändamål redan beslutade. I riksstaten synas de nya anslagen böra skiljas från de äldre, förslagsvis genom särskild numrering. Däremot torde anslagen i budgetredovisningen böra sammanföras.

I den mån den ökade medelsanvisningen påverkar det tidigare omfördälda beräknade avskrivningsanslaget till Vissa omkostnader för statlig lagerhållning, kommer frågan senare att anmälas av chefen för finansdepartementet.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under framhållande att proposition i ärendet torde jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att upphandling och upplagring av varor intill ett sammanlagt belopp av 70,000,000 kronor må utöver tidigare för ändamålet avsedda belopp verkställas för statens räkning i huvudsaklig överensstämmelse med angivna riktlinjer;

dels till Statlig lagerhållning m. m. för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln utöver tidigare anvisat belopp ytterligare anvisa ett *förslagsanslag* av 1,200,000 kronor;

dels till Vissa omkostnader för statlig lagerhållning för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket utöver tidigare anvisat belopp ytterligare anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor;

dels ock till Beredning av vissa råvaror till färdigprodukter för upplagring för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket utöver tidigare anvisat belopp ytterligare anvisa ett reservationsanslag av 1,650,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Leif Belfrage.
